АКАДЕМІЯ ПРАЦІ, СОЦІАЛЬНИХ ВІДНОСИН І ТУРИЗМУ
Юридичний факультет

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

щодо підготовки та складання атестаційного екзамену

для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
освітньо-професійної програми «Право»

Київ – 2026

Рекомендовано до друку Вченою радою юридичного факультету Академії праці, соціальних відносин і туризму

Голова Вченої ради юридичного факультету
(протокол № 1 від 28 серпня 2026 р.) _____ Я.В.Журавель
Схвалено на засіданні НМР
(протокол № 1 від 31 серпня 2026 р.) _____ І.С.Чорнодід

Рецензенти:
1. Доктор юридичних наук, професор Яра О.С.
2. Доктор юридичних наук, професор Теремецький В.І.

Методичні вказівки щодо підготовки та складання атестаційного екзамену для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти освітньо-професійної програми «Право». Упорядники Я.В.Журавель, Т.І.Лебідь, М.П.Мельник та інші. – К.: АПСВТ, 2026. – 14 с.

Методичні вказівки укладено відповідно до плану роботи юридичного факультету Академії праці, соціальних відносин і туризму та з урахуванням вимог Програми атестаційного екзамену зі спеціальності D8 «Право». У виданні викладено рекомендації щодо організації та здійснення підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти до складання атестаційного екзамену, систематизації та узагальнення теоретичних знань, опрацювання нормативно-правової бази, судової практики, а також виконання ситуаційних завдань. Методичні вказівки призначені для здобувачів вищої освіти за освітньо-професійною програмою «Право», а також можуть бути корисними для науково-педагогічних працівників, які забезпечують підготовку здобувачів до атестаційного екзамену та інших учасників освітнього процесу.

Упорядники:
Я.В.Журавель, д.ю.н., проф., декан юридичного факультету АПСВТ
Т.І.Лебідь, доктор філософії в галузі права, в.о. завідувача кафедри конституційного, адміністративного та фінансового права АПСВТ
В.В.Бонтлаб, д.ю.н., проф., завідувач кафедри цивільного, трудового та господарського права АПСВТ
М.П.Мельник, к.ю.н., доцент кафедри конституційного, адміністративного та фінансового права АПСВТ
В.В.Кравченко, к.ю.н., професор кафедри конституційного, адміністративного та фінансового права АПСВТ
О.О.Мельник, к.ю.н., доцент кафедри конституційного, адміністративного та фінансового права АПСВТ
Д.О.Красівський, к.н. з держ.упр., доцент кафедри публічного кправління та публічної служби АПСВТ

©Академія праці, соціальних
відносин і туризму, 2026 рік

1. Загальні положення

1.1. Методичні вказівки визначають мету, зміст, порядок підготовки та складання атестаційного екзамену здобувачами першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за освітньо-професійною програмою «Право» спеціальності D8 «Право» Академії праці, соціальних відносин і туризму (далі — Академія).

1.2. Атестаційний екзамен є формою підсумкової атестації, спрямованою на встановлення відповідності результатів навчання здобувачів вимогам Стандарту вищої освіти та освітньо-професійної програми «Право».

1.3. Методичні вказівки розроблено з урахуванням:

- Закону України «Про вищу освіту»;
- Стандарту вищої освіти за спеціальністю 081 «Право» першого (бакалаврського) рівня, затвердженого наказом МОН України від 20.07.2022 № 644 (зі змінами);
- освітньо-професійної програми «Право» АПСВТ, затвердженої Вченою радою Академії 31 серпня 2026 року;
- локальних нормативних документів Академії з питань організації освітнього процесу, оцінювання результатів навчання та діяльності екзаменаційних комісій;
- практик організації атестаційних екзаменів у закладах вищої освіти України.

1.4. Відповідно до ОПП «Право» атестація здобувачів здійснюється у формі атестаційного екзамену. Обсяг відповідного освітнього компонента становить 1 кредит ЄКТС. Екзамен проводиться після завершення виконання здобувачами освітньої програми та навчального плану.

1.5. Атестаційний екзамен має комплексний характер. Його завдання полягає не лише у перевірці засвоєння теоретичного матеріалу окремих навчальних дисциплін, а й у з’ясуванні здатності здобувача:

- орієнтуватися в системі національного права;
- визначати правову природу суспільних відносин;
- знаходити й аналізувати належні джерела права;
- встановлювати юридично значущі факти;
- здійснювати правову кваліфікацію обставин;
- застосовувати матеріальні та процесуальні норми;
- формулювати обґрунтовану правову позицію;
- визначати належні способи захисту прав та інтересів;
- готувати проєкти документів правозастосування;
- надавати правові консультації.

1.6. Методичні вказівки адресовані здобувачам денної та заочної форм навчання, науково-педагогічним працівникам, членам екзаменаційної комісії та іншим учасникам освітнього процесу, залученим до організації атестації.

2. Мета та завдання атестаційного екзамену

2.1. Метою атестаційного екзамену є комплексне оцінювання рівня теоретичної та практичної підготовки випускника, сформованості загальних і

спеціальних компетентностей, а також здатності застосовувати набуті знання для розв’язання типових і складних спеціалізованих завдань у сфері правничої діяльності.

2.2. До основних завдань атестаційного екзамену належать:

1. Перевірка системності знань із фундаментальних і галузевих юридичних дисциплін.
2. Оцінювання розуміння принципів верховенства права, законності, правової визначеності, поваги до прав людини та інших засад правової системи.
3. Виявлення здатності правильно визначати юридичну природу правовідносин і застосовувати належні правові норми.
4. Перевірка навичок роботи з нормативно-правовими актами, судовою практикою та іншими юридичними джерелами.
5. Оцінювання вміння аналізувати фактичні обставини, виявляти юридично значущі факти та формулювати аргументовані висновки.
6. Перевірка здатності визначати ефективні способи захисту прав та законних інтересів фізичних і юридичних осіб.
7. Оцінювання вміння складати проєкти актів застосування права та інших юридичних документів.
8. Перевірка здатності застосовувати знання у соціально-трудовій, цивільній, адміністративній, муніципальній та інших сферах суспільних відносин.

2.3. Особливе значення має перевірка здатності здобувачів комплексно застосовувати норми права у ситуаціях, що виникають у сфері праці, соціального забезпечення, діяльності профспілок, соціального діалогу, державного управління та місцевого самоврядування. Така спрямованість відповідає профілю ОПП та її меті — підготовці правників, здатних здійснювати юридичну діяльність у соціально-трудовій та інших сферах суспільних відносин.

3. Компетентнісна та результативна спрямованість екзамену

3.1. Атестаційний екзамен спрямований на перевірку досягнення результатів навчання, передбачених ОПП «Право», з урахуванням їх змісту та можливостей оцінювання в межах підсумкового екзаменаційного випробування.

3.2. Особливу увагу під час оцінювання необхідно приділяти таким результатам навчання ОПП:

Результат навчання	*Як може перевірятися на екзамені*
РН 18. Застосовувати основні сучасні правові доктрини, цінності та принципи функціонування національної правової системи	Аналіз теоретичного питання, обґрунтування правової позиції
РН 19. Пояснювати природу та зміст	Розкриття теоретичного питання,

основних правових явищ і процесів	пояснення правової природи ситуації
РН 20. Виокремлювати й аналізувати юридично значущі факти та робити обґрунтовані правові висновки	Аналіз обставин практичної задачі, правова кваліфікація
РН 21. Готувати проєкти необхідних актів застосування права	Визначення належного документа та його основних реквізитів або підготовка проєкту документа в межах практичного завдання
РН 22. Надавати консультації щодо можливих способів захисту прав та інтересів клієнтів	Формулювання юридичної консультації та рекомендацій щодо захисту прав

3.3. Інші програмні результати навчання враховуються відповідно до змісту екзаменаційних завдань. Зокрема, результати, пов'язані з цифровими технологіями та командною роботою, не слід оцінювати лише за усною відповіддю на теоретичне питання. Їх перевірка має здійснюватися в межах тих завдань, які справді дають змогу встановити відповідні вміння.

3.4. Під час розроблення екзаменаційних білетів необхідно забезпечити змістовий зв'язок між завданнями, програмними результатами навчання та обов'язковими освітніми компонентами ОПП.

4. Змістові напрями підготовки до атестаційного екзамену

4.1. Зміст атестаційного екзамену формується на основі обов'язкових освітніх компонентів ОПП, які забезпечують фундаментальну та фахову підготовку бакалавра права.

4.2. Основу екзаменаційного матеріалу становлять такі змістові напрями.

4.2.1. Теоретико-правова та історико-правова підготовка

Здобувач повинен володіти знаннями про:

- поняття, сутність і функції держави та права;
- форми держави та механізм держави;
- поняття, ознаки, структуру і види норм права;
- джерела права та систему законодавства;
- правовідносини, юридичні факти та правосуб'єктність;
- правотворчість, реалізацію та застосування права;
- тлумачення норм права;
- правопорушення, юридичну відповідальність і правову поведінку;
- правову державу, громадянське суспільство та верховенство права;
- основні етапи становлення українського права;
- історичний розвиток правових систем зарубіжних країн;
- основні положення римського приватного права та його значення для сучасного цивільного права.

4.2.2. Конституційно-правовий та міжнародно-правовий напрям

Передбачає знання та вміння щодо:

- конституційних засад державного ладу України;

- конституційного статусу людини і громадянина;
- системи конституційних прав, свобод та обов'язків;
- гарантій захисту прав людини;
- організації та діяльності органів державної влади;
- конституційно-правового статусу органів місцевого самоврядування;
- основ міжнародного публічного права;
- міжнародних механізмів захисту прав людини;
- застосування Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод;
- значення практики Європейського суду з прав людини для національної правової системи;
- співвідношення національного та міжнародного права.

4.2.3. Цивільно-правовий та цивільно-процесуальний напрям

Здобувач повинен уміти:

- визначати підстави виникнення, зміни та припинення цивільних правовідносин;
- аналізувати правовий статус фізичних і юридичних осіб;
- визначати зміст права власності та інших речових прав;
- застосовувати положення про зобов'язання та договори;
- визначати правові наслідки порушення договірних зобов'язань;
- розуміти засади спадкового та сімейного права;
- встановлювати підстави цивільно-правової відповідальності;
- визначати належні способи захисту цивільних прав;
- застосовувати правила цивільного судочинства;
- визначати юрисдикцію та підсудність цивільних справ;
- аналізувати докази та доказування;
- визначати основні вимоги до процесуальних документів.

4.2.4. Трудове право та право соціального забезпечення

Цей напрям є одним із профільних для ОПП АПСВТ. Під час підготовки особливу увагу слід приділити:

- поняттю, предмету, методу та системі трудового права;
- джерелам трудового права;
- трудовому договору та порядку його укладення;
- зміні та припиненню трудових правовідносин;
- робочому часу та часу відпочинку;
- оплаті праці та гарантіям її своєчасної виплати;
- дисциплінарній і матеріальній відповідальності;
- охороні праці;
- колективним договорам і угодам;
- діяльності профспілок та представництву працівників;
- соціальному діалогу;
- вирішенню індивідуальних і колективних трудових спорів;
- правовому регулюванню зайнятості населення;
- пенсійному забезпеченню;
- соціальним допомогам та іншим видам соціального забезпечення;

• судовому та позасудовому захисту трудових і соціальних прав.

4.2.5. Адміністративно-правовий та муніципально-правовий напрям

Підготовка охоплює:

• поняття, предмет і метод адміністративного права;
• систему та джерела адміністративного права;
• публічну адміністрацію та її повноваження;
• адміністративні послуги;
• адміністративні процедури;
• статус державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування;
• адміністративну відповідальність;
• адміністративне правопорушення та склад адміністративного правопорушення;
• провадження у справах про адміністративні правопорушення;
• адміністративне судочинство;
• оскарження рішень, дій і бездіяльності суб'єктів владних повноважень;
• правові засади місцевого самоврядування;
• повноваження територіальних громад, місцевих рад та їх виконавчих органів;
• акти органів і посадових осіб місцевого самоврядування;
• правові засади участі громадськості у вирішенні питань місцевого значення.

4.2.6. Кримінально-правовий та кримінально-процесуальний напрям

Здобувач повинен знати:

• поняття, ознаки та підстави кримінальної відповідальності;
• поняття кримінального правопорушення;
• склад кримінального правопорушення;
• стадії вчинення кримінального правопорушення;
• співучасть у кримінальному правопорушенні;
• обставини, що виключають кримінальну протиправність діяння;
• систему та види покарань;
• підстави звільнення від кримінальної відповідальності та покарання;
• засади кримінального провадження;
• учасників кримінального провадження;
• докази та доказування;
• заходи забезпечення кримінального провадження;
• стадії кримінального провадження;
• судовий розгляд кримінальних справ;
• основи криміналістичної діяльності.

4.2.7. Господарсько-правовий та фінансово-правовий напрям

Основні питання:

• правові засади господарської діяльності;
• правовий статус суб'єктів господарювання;
• договірні відносини у сфері підприємництва;
• правове регулювання господарських зобов'язань;

- захист прав суб’єктів господарювання;
- банкрутство та неплатоспроможність у межах чинного законодавства;
- основи господарського судочинства;
- правові засади бюджетної та податкової системи;
- фінансовий контроль;
- відповідальність за порушення фінансового законодавства.

4.2.8. Юридична деонтологія та професійна діяльність правника

Здобувач повинен розуміти:

- основні принципи правничої професії;
- вимоги до професійної етики правника;
- правила конфіденційності та захисту персональних даних;
- основи юридичної відповідальності;
- вимоги до правничого консультування;
- правила комунікації з клієнтами;
- значення медіації та інших альтернативних способів вирішення спорів;
- вимоги до складання юридичних документів;
- стандарти академічної та професійної доброчесності.

4.3. Наведені напрями є тематичною основою для формування екзаменаційних завдань. Вони не означають, що кожна вибіркова дисципліна автоматично включається до обов’язкового змісту атестаційного екзамену. Зміст екзамену має ґрунтуватися насамперед на обов’язкових компонентах ОПП.

5. Організація самостійної підготовки

5.1. Підготовка до атестаційного екзамену здійснюється здобувачем самостійно на основі затвердженої програми атестаційного екзамену, переліку питань, рекомендованих джерел та матеріалів, наданих кафедрами юридичного факультету.

5.2. Рекомендується організовувати підготовку за такими етапами:

Етап	*Зміст роботи*
Перший	Ознайомлення з програмою екзамену, структурою білета, критеріями оцінювання
Другий	Повторення фундаментальних положень теорії держави і права
Третій	Систематизація знань із галузевих юридичних дисциплін
Четвертий	Опрацювання актуального законодавства та судової практики
П’ятий	Розв’язання практичних юридичних задач
Шостий	Тренування усної відповіді, формулювання правових висновків і консультацій
Сьомий	Самоперевірка за критеріями оцінювання

5.3. Під час підготовки здобувачеві рекомендується:

• користуватися чинними редакціями нормативно-правових актів;
• перевіряти дату набрання чинності змінами до законодавства;
• використовувати офіційні джерела оприлюднення нормативно-правових актів;
• опрацьовувати практику Верховного Суду та Європейського суду з прав людини;
• звертати увагу на співвідношення матеріальних і процесуальних норм;
• формувати власні алгоритми розв'язання юридичних задач;
• готувати короткі структуровані конспекти, схеми та порівняльні таблиці.

5.4. Для опрацювання законодавства доцільно використовувати офіційний вебпортал Верховної Ради України, офіційні ресурси судової влади, Єдиний державний реєстр судових рішень та офіційні ресурси міжнародних судових установ.

5.5. Не рекомендується обмежувати підготовку заучуванням визначень і текстів нормативно-правових актів. Основна увага має приділятися розумінню правових конструкцій, вмінню застосовувати норми права та обґрунтовувати власну позицію.

6. Структура атестаційного екзамену та екзаменаційного білета

6.1. З урахуванням комплексного характеру атестаційного екзамену та раніше визначеної структури екзаменаційних білетів для ОПП «Право» рекомендується використовувати 30 екзаменаційних білетів, кожен із яких містить три завдання:

1. Теоретичне питання з теорії держави і права.
2. Теоретичне питання з однієї з галузевих юридичних дисциплін.
3. Комплексне практичне завдання, що передбачає аналіз правової ситуації та застосування норм права.

6.2. Така структура забезпечує перевірку фундаментальної правничої підготовки, знань галузевого законодавства та практичних навичок. Вона також дає змогу зберегти єдиний підхід до оцінювання всіх здобувачів.

6.3. Рекомендований розподіл балів:

Складова білета	*Максимальна кількість балів*
Перше теоретичне питання	30
Друге теоретичне питання	30
Практичне завдання	40
Разом	*100*

6.4. Перше теоретичне питання має перевіряти фундаментальні знання з теорії держави і права, зокрема розуміння правових категорій, принципів, механізмів правового регулювання та основних закономірностей розвитку держави і права.

6.5. Друге теоретичне питання формується з обов'язкових галузевих юридичних дисциплін ОПП. Питання мають охоплювати як матеріально-правові, так і процесуально-правові аспекти.

6.6. Практичне завдання має бути спрямоване на перевірку здатності здобувача застосовувати правові знання до конкретної ситуації. Воно може стосуватися однієї галузі права або містити міжгалузеві елементи.

6.7. Практичні завдання доцільно формувати на основі типових ситуацій, з якими правник може зіткнутися у професійній діяльності: незаконне звільнення, невиплата заробітної плати, порушення соціальних прав, оскарження рішень органів влади, захист цивільних прав, адміністративне правопорушення, укладення чи виконання договору, порушення прав людини.

6.8. До змісту білетів не слід включати питання, що потребують знань винятково з вибіркової дисципліни, яку могли не обирати окремі здобувачі. Вибіркові компоненти можуть бути джерелом прикладів або додаткового контексту, але не повинні створювати нерівні умови атестації.

7. Методика відповіді на теоретичні питання

7.1. Відповідь на теоретичне питання має бути самостійною, логічною, послідовною та юридично обґрунтованою.

7.2. Рекомендується дотримуватися такої структури:

1. Визначення поняття. Навести юридично коректне визначення основної категорії.
2. Розкриття сутності. Пояснити зміст, правову природу та призначення відповідного явища.
3. Основні ознаки та елементи. Охарактеризувати структуру, класифікацію або складові.
4. Нормативне регулювання. Визначити основні джерела права, які регулюють відповідні відносини.
5. Проблемні аспекти. За потреби розкрити дискусійні питання, проблеми правозастосування або сучасні тенденції.
6. Приклад. Навести приклад із законодавства, судової практики чи юридичної діяльності.
7. Висновок. Узагальнити основні положення відповіді.

7.3. Під час відповіді необхідно використовувати юридичну термінологію, уникати побутових формулювань та не підміняти аналіз правового явища простим переказом положень нормативно-правового акта.

7.4. Якщо питання стосується чинного правового регулювання, здобувач має орієнтуватися на актуальне законодавство на дату проведення атестаційного екзамену.

8. Методика розв’язання практичного завдання

8.1. Практичне завдання має розглядатися як змодельована юридична ситуація, у межах якої здобувач повинен продемонструвати навички правового аналізу, кваліфікації та визначення способів захисту порушених прав.

8.2. Для його розв’язання рекомендується застосовувати такий алгоритм.

Алгоритм розв’язання юридичної задачі

1. Встановлення фактичних обставин

Визначити учасників правовідносин, події, дії, строки та інші юридично

значущі факти.

2. Визначення правової проблеми

Сформулювати, яке право або законний інтерес потребує захисту, у чому полягає спір чи правопорушення.

3. Правова кваліфікація

Визначити галузь права, вид правовідносин, юридичний статус учасників та правову природу ситуації.

4. Вибір нормативної бази

Встановити належні матеріальні та, за необхідності, процесуальні норми права.

5. Застосування правових норм

Співвіднести встановлені обставини з вимогами законодавства, визначити наявність або відсутність порушення.

6. Визначення способу захисту

Запропонувати належний та ефективний спосіб захисту права, визначити компетентний орган або суд.

7. Формулювання висновку

Надати чітку відповідь на поставлені в задачі питання та обґрунтувати її.

8.3. Якщо умова практичного завдання передбачає підготовку юридичного документа, здобувач повинен визначити його вид, правову підставу складання, адресата, основні реквізити та змістові вимоги.

8.4. Якщо ситуація стосується захисту прав клієнта, відповідь має містити не лише констатацію порушення, а й практичні рекомендації щодо подальших дій: звернення до роботодавця, профспілки, органу державної влади, органу місцевого самоврядування, суду чи іншого компетентного органу.

8.5. За наявності кількох можливих способів захисту здобувач має пояснити переваги та правові наслідки кожного з них.

9. Особливості практичних завдань з урахуванням профілю АПСВТ

9.1. З метою відображення особливостей ОПП «Право» практичні завдання доцільно формувати не лише на основі абстрактних правових ситуацій, а й з урахуванням проблем, які виникають у соціально-трудовій, соціально-захисній, муніципальній та інших сферах.

9.2. Рекомендовані тематичні моделі практичних завдань:

Тематичний напрям	Приклад правової ситуації	Що має продемонструвати здобувач
Трудові правовідносини	Працівника звільнено без належної правової підстави	Аналіз підстав звільнення, строків звернення, способів поновлення прав
Оплата праці	Роботодавець тривалий час не виплачує заробітну плату	Визначення порушених прав, способів стягнення належних виплат
Профспілкова діяльність	Роботодавець перешкоджає діяльності	Аналіз гарантій діяльності профспілок та механізмів

	профспілки	захисту
Соціальне забезпечення	Особі відмовлено у призначенні соціальної виплати	Визначення правової підстави відмови та порядку її оскарження
Місцеве самоврядування	Посадова особа прийняла рішення з перевищенням повноважень	Аналіз компетенції, законності акта та способів оскарження
Адміністративна процедура	Особі відмовлено в адміністративній послузі	Визначення процедурних порушень і порядку оскарження
Цивільні правовідносини	Сторона не виконала договірного зобов’язання	Кваліфікація порушення та визначення способів захисту
Права людини	Рішення органу влади порушує гарантоване право особи	Аналіз національних і міжнародних механізмів захисту

9.3. Практичні завдання можуть передбачати одночасне застосування норм кількох галузей права. Наприклад, ситуація щодо незаконного звільнення може потребувати аналізу трудового законодавства, цивільного процесуального законодавства, норм про діяльність профспілок та практики судів.

9.4. Використання таких завдань дає змогу перевірити не тільки знання окремих дисциплін, а й здатність випускника діяти в реальних професійних ситуаціях, що відповідає спрямованості освітньої програми.

10. Критерії оцінювання відповідей здобувачів

10.1. Оцінювання результатів атестаційного екзамену здійснюється за 100-бальною шкалою з урахуванням повноти, правильності, логічності, самостійності та практичної спрямованості відповідей.

10.2. Оцінювання має ґрунтуватися на принципах об’єктивності, неупередженості, прозорості, зрозумілості та єдності критеріїв для всіх здобувачів.

10.3. Рекомендована деталізація критеріїв оцінювання:

10.3.1. Перше теоретичне питання - 30 балів

Критерій	*Максимум*
Повнота розкриття змісту питання	10
Правильність використання юридичної термінології	5
Логічність, послідовність і системність викладу	5
Розуміння правових принципів, категорій та закономірностей	5
Здатність узагальнювати матеріал і наводити доречні приклади	5

Разом	*30*

10.3.2. Друге теоретичне питання — 30 балів

Критерій	Максимум
Повнота та правильність розкриття питання	10
Знання нормативно-правового регулювання	8
Правильне використання юридичних понять і категорій	4
Розуміння механізму правового регулювання та правозастосування	4
Наведення прикладів, аргументація та узагальнення	4
Разом	*30*

10.3.3. Практичне завдання — 40 балів

Критерій	Максимум
Визначення юридично значущих обставин і фактів	6
Правильне визначення правової природи відносин та юридичної проблеми	6
Вибір і застосування належних матеріальних та процесуальних норм права	10
Правова кваліфікація обставин і виявлення можливих порушень	6
Визначення належних способів захисту прав та інтересів	6
Обґрунтованість, логічність і чіткість правового висновку	6
Разом	*40*

10.4. Під час оцінювання практичного завдання враховується не лише правильність кінцевої відповіді, а й логіка її отримання. Висновок без належного правового обґрунтування не може оцінюватися так само, як висновок, підтверджений аналізом фактичних обставин і норм права.

10.5. Якщо здобувач правильно визначив правову проблему, але допустив окремі неточності у застосуванні норм, оцінка має враховувати обсяг правильно виконаної частини завдання. Водночас істотні помилки у визначенні правової природи відносин, виборі способу захисту або застосуванні норм права мають впливати на підсумковий бал.

10.6. Рекомендується застосовувати такі загальні характеристики рівнів виконання:

Рівень	Характеристика
Високий	Вичерпна, системна та юридично грамотна відповідь; правильне застосування законодавства; самостійний аналіз; аргументовані висновки
Достатній	Загалом правильна відповідь; основний зміст розкрито;

	допущено незначні неточності, які не змінюють суті висновку
Задовільний	Основні положення відтворено частково; відповідь містить прогалини; практичне застосування норм права обмежене
Низький	Відсутнє розуміння суті питання; істотні помилки; нездатність застосувати правові норми або сформулювати обґрунтований висновок

10.7. Для переведення балів у національну та, за потреби, літерну шкалу слід використовувати шкалу, затверджену чинним локальним положенням Академії про оцінювання результатів навчання. Необхідно забезпечити однакове застосування цієї шкали до всіх здобувачів.

11. Рекомендації щодо складання усної відповіді

11.1. Під час складання екзамену здобувач повинен:

- уважно ознайомитися з усіма завданнями білета;
- визначити послідовність викладення відповіді;
- починати з розкриття суті питання;
- використовувати юридично коректну термінологію;
- наводити нормативні підстави своїх висновків;
- уникати загальних фраз, що не розкривають змісту питання;
- не підміняти правовий аналіз переказом законодавства;
- формулювати чіткі та аргументовані висновки.

11.2. Під час відповіді на практичне завдання необхідно демонструвати здатність мислити як правник: встановлювати факти, визначати правову проблему, знаходити відповідні норми права, оцінювати правові наслідки та пропонувати обґрунтоване рішення.

11.3. Якщо здобувач не пам’ятає точного номера статті нормативно-правового акта, він повинен насамперед правильно визначити зміст відповідного правового регулювання, його джерело та правовий механізм. Водночас неправильне посилання на норму, яка не регулює відповідні відносини, може свідчити про помилкове застосування законодавства.

11.4. Під час відповіді не допускається свідоме наведення нечинних норм як чинних, посилання на неіснуючі судові рішення або вигадування правових позицій судів.

12. Порядок проведення атестаційного екзамену

12.1. Атестаційний екзамен організовується відповідно до графіка освітнього процесу, наказів та локальних нормативних документів Академії.

12.2. До складання атестаційного екзамену допускаються здобувачі, які виконали навчальний план та інші вимоги, визначені нормативними документами Академії.

12.3. Атестаційний екзамен приймає екзаменаційна комісія, склад якої затверджується в установленому в Академії порядку.

12.4. Екзаменаційні білети формуються на основі затвердженої програми атестаційного екзамену та затверджуються у встановленому порядку. Зміст білетів має бути єдиним для здобувачів денної та заочної форм навчання.

12.5. Перед початком екзамену здобувачам повідомляються:

- порядок проведення екзамену;
- структура екзаменаційного білета;
- час, відведений на підготовку та відповідь;
- критерії оцінювання;
- порядок оголошення результатів;
- порядок подання апеляції.

12.6. Конкретна тривалість підготовки та усної відповіді визначається затвердженим регламентом проведення атестаційного екзамену. Її доцільно встановити окремо, враховуючи обсяг трьох завдань білета та можливість повноцінного оцінювання практичної складової.

12.7. Під час екзамену здобувачеві надається можливість підготувати структуровану відповідь. Використання допоміжних матеріалів допускається лише в тому випадку, якщо це прямо передбачено затвердженим регламентом екзамену.

12.8. Члени екзаменаційної комісії можуть ставити уточнювальні запитання, спрямовані на з’ясування глибини розуміння здобувачем змісту питання, правильності застосування норм права та обґрунтованості висновків. Такі запитання не повинні змінювати зміст екзаменаційного завдання або створювати нерівні умови для різних здобувачів.

12.9. Результати атестаційного екзамену оформлюються відповідно до локальних нормативних документів Академії.

13. Академічна доброчесність під час атестаційного екзамену

13.1. Під час підготовки та складання атестаційного екзамену здобувачі зобов’язані дотримуватися принципів академічної доброчесності.

13.2. Не допускаються:

- використання заборонених джерел інформації;
- списування та отримання неправомірної допомоги;
- передавання відповідей іншим здобувачам;
- використання сторонніх засобів зв’язку або електронних пристроїв, якщо це не дозволено регламентом;
- подання чужих висновків або матеріалів як власних;
- використання штучного інтелекту чи інших цифрових засобів під час екзамену всупереч установленому порядку.

13.3. У разі виявлення порушення академічної доброчесності відповідні обставини фіксуються та розглядаються відповідно до нормативних документів Академії.

13.4. Здобувач повинен усвідомлювати, що академічна доброчесність є не лише вимогою освітнього процесу, а й важливою складовою професійної етики правника.

14. Рекомендації щодо використання нормативно-правових актів та

судової практики

14.1. Під час підготовки до екзамену здобувачам необхідно опрацювати основні джерела права, що регулюють суспільні відносини, які входять до предметної області ОПП.

14.2. До базових джерел належать:

- Конституція України;
- Цивільний кодекс України;
- Кодекс законів про працю України;
- Цивільний процесуальний кодекс України;
- Кодекс адміністративного судочинства України;
- Кодекс України про адміністративні правопорушення;
- Кримінальний кодекс України;
- Кримінальний процесуальний кодекс України;
- Бюджетний кодекс України;
- Податковий кодекс України;
- закони України у сфері місцевого самоврядування;
- закони України у сфері адміністративної процедури;
- законодавство про профспілки, соціальний діалог, охорону праці та соціальне забезпечення;
- Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод;
- інші нормативно-правові акти відповідно до тематики екзаменаційних питань.

14.3. Наведений перелік не є вичерпним. Здобувач має використовувати чинні нормативно-правові акти, що безпосередньо регулюють відповідні правовідносини.

14.4. Під час підготовки необхідно враховувати зміни законодавства. Зокрема, у сфері господарського права не слід механічно посилатися на положення Господарського кодексу України як на чинний нормативний акт: правове регулювання господарських відносин необхідно перевіряти за законодавством, чинним на дату екзамену.

14.5. Судову практику слід використовувати як засіб поглиблення розуміння правових норм та механізмів їх застосування. Особливу увагу рекомендується приділяти правовим висновкам Верховного Суду та практиці Європейського суду з прав людини.

15. Оскарження результатів атестаційного екзамену

15.1. Здобувач має право звернутися щодо перегляду результатів атестаційного екзамену у випадках і порядку, визначених локальними нормативними документами Академії.

15.2. Апеляція повинна містити конкретні аргументи щодо порушення процедури проведення екзамену, неправильного застосування критеріїв оцінювання або інших обставин, які могли вплинути на результат.

15.3. Розгляд апеляції здійснюється уповноваженим органом або комісією Академії відповідно до встановленої процедури.

15.4. Саме по собі незадоволення отриманою оцінкою без зазначення

конкретних підстав не є достатнім обґрунтуванням для її зміни.

16. Очікувані результати підготовки здобувача

У результаті належної підготовки до атестаційного екзамену здобувач повинен продемонструвати:

1. Системні знання основних положень теорії держави і права.
2. Розуміння принципів і засад функціонування національної правової системи.
3. Здатність застосовувати норми конституційного, цивільного, трудового, адміністративного, кримінального та інших галузей права.
4. Розуміння механізмів міжнародного захисту прав людини.
5. Здатність визначати юридично значущі факти та здійснювати правову кваліфікацію.
6. Уміння знаходити й застосовувати належні нормативно-правові акти.
7. Здатність формулювати правові висновки та аргументувати власну позицію.
8. Уміння визначати належні способи захисту прав та інтересів клієнтів.
9. Здатність підготувати проєкт юридичного документа відповідно до змісту конкретної правової ситуації.
10. Готовність застосовувати набуті знання у соціально-трудовій, муніципальній та інших сферах правничої діяльності.